

Asia Oikeustapauskokoelman teossuoja ja tietokantasuoja

Hakija I

Annettu 12.2.2019

Tiivistelmä

Oikeustapauskokoelma voi saada tietokantasuojaa tekijänoikeuslain 49 §:ssä mainittujen edellytysten täyttyessä. Kokoelma voi saada tekijänoikeudellista suojaa kokoomateoksena, mikäli aineiston valinta tai järjestely on niin itsenäistä ja omaperäistä, että se ylittää teoskynnyksen.

Tekijänoikeuslaki 5 §, 49 §.

LAUSUNTOPYYNTÖ

1. Hakija on pyytänyt tekijänoikeusneuvostolta lausuntoa seuraaviin kysymyksiin koskien tekijänoikeuslain 49 § mukaista tietokantojen suojaa sekä teossuojaa. Ensiksi, saako muodostettava tietokanta tekijänoikeudellista suojaa tekijänoikeuslain 49 §:n perusteella? Toiseksi, saako muodostettava tietokanta tekijänoikeudellista suojaa itsenäisenä teoksena?
2. Hakijalla on tarkoitus tilata hallinto-oikeuksien ja korkeimman hallinto-oikeuden julkaisemattomien ratkaisujen jäljennöksiä vero-oikeuden alalta. Ratkaisuista muodostetaan tietokanta, joka julkaistaan myös internetissä. Aineisto tulee sisältämään laajan otannan hallinto-oikeuksien ratkaisuista. Tietokantaan luodaan metatietoineen sen käyttöä helpottava ja tietojen etsimisessä avustava, asiainsanastoon perustuva hakutoiminto. Palvelu tulee olemaan maksullinen.
3. Tapausrekisteri tulee hakijan käsityksen mukaan muodostamaan tietokannan. Ratkaisujen kerääminen, varmistaminen ja esittäminen edellyttävät huomattavaa henkistä ja taloudellista investointia. Metatietojen luominen edellyttää ammattitaitoa ja suurta määrää käsityötä. Investointi sisältää myös ne voimavarat, joilla tietokannasta pyritään tekemään tietojenkäsittelyyn soveltuva.

Aineistot järjestetään tietokantaan ja mahdollistetaan yksilöllinen pääsy aineistoihin.

4. Jos teoskynnys ylittyy, voi tietokanta saada myös teossuojaa. Päätöksiä tullaan järjestämään ja ryhmittelemään niin, että tietokanta on itsenäinen ja omaperäinen. Aineistoa ryhmitellään veromuodoittain ja -lajeittain. Vastaavaa tietokantaa ei ole tällä hetkellä olemassa ja sen luominen ilmentää aineiston valinnan suhteen tekijänsä persoonaa niin, että se ylittää teoskynnyksen tai ainakin saa suojaa 49 §:n perusteella.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

5. Tekijänoikeuslain (404/61) 55 §:n mukaan tekijänoikeusneuvosto antaa lausuntoja tekijänoikeuslain soveltamisesta. Näiden lausuntojen luonne ei ole sitova.

Tekijänoikeuslain 49 §:n mukaisesta tietokantasuojasta ja kokoomateosten suojasta

6. Tekijänoikeuslain 49 § 1 momentin 2 kohdassa säädetään tietokantojen lähioikeudellisesta suojasta. 2 kohdan mukaan sillä, joka on valmistanut tietokannan, jonka sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen on edellyttänyt huomattavaa panostusta, on yksinomainen oikeus määrätä työn koko sisällöstä tai sen laadullisesti tai määrällisesti arvioiden olennaisesta osasta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla ne yleisön saataviin.
7. Tekijänoikeuslain 49 §:ssä mainitaan kappaleiden valmistaminen tietokannan osasta. Tällaisen osan täytyy kuitenkin olla joko laadullisesti tai määrällisesti olennainen osa työstä. Luettelon tai tietokannan yksittäinen tieto ei täytä tätä edellytystä (Haarmann 2005, s. 289). Milloin kyse on luettelon epäolennaisen osan saattamisesta yleisön saataville, on ratkaistava kokonaisarviointin perusteella. (Harenko–Niiranen–Tarkela: Tekijänoikeus 2016, s. 501).
8. Tietokantasuoja on tekijänoikeuslain 49 §:n 3 momentin mukaan voimassa, kunnes 15 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona työ valmistui, tai jos työ saatettiin yleisön saataviin ennen tämän ajanjakson päättymistä, 15 vuotta siitä vuodesta, jona työ saatettiin ensimmäisen kerran yleisön saataviin.

9. Tekijänoikeuslain 49 §:n 1 momentin 2 kohta saatettiin muutoksella vastaamaan tietokantojen oikeudellisesta suojasta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä (96/9/EY). Suojattavan tietokannan määritelmä sisältyy direktiivin 96/9/EY 1 artiklan 2 kohtaan. Sen mukaan "tietokannalla tarkoitetaan teosten, tietojen ja muiden itsenäisten aineistojen kokoelmaa, joka on järjestetty järjestelmällisellä tai menetelmällisellä tavalla ja johon elektronisesti tai muulla tavoin on mahdollistettu yksilöllinen pääsy". Direktiivin johdanto-osan 17. kohdan mukaan "tietokannalla tarkoitetaan kaikkia kirjallisia, taiteellisia, musiikillisia tai vastaavia teoskokoelmia tai tekstiä, ääntä, kuvia, lukuja, tosiasioita ja tietoja sisältäviä kokoelmia".
10. Jotta tietokanta saisi suojaa, sen sisällön keräämisen, varmistamisen tai esittämisen on pitänyt edellyttää määrällisesti tai laadullisesti huomattavaa panostusta. Suojan edellyttämä panostus voi muodostua rahoituksesta tai ajan, vaivannäön tai energian käytöstä (direktiivin 96/9/EY johdanto-osa, 41. kohta). Suoja ei koske sellaisia tietokannan osia, jotka eivät ole laadullisesti tai määrällisesti arvioiden olennaisia. Suoja ei kohdistu myöskään tietokannan sisältämiin yksittäisiin tietoihin (Hallituksen esitys eduskunnalle 1997/170, s. 12).
11. Euroopan Unionin tuomioistuimen ratkaisussa asiassa C-444/02 Fixtures Marketing Ltd vastaan Organismos prognostikon agonon podosfairou AE (OPAP) tuomioistuin katsoi, että tietokantojen oikeudellisesta suojasta annetun direktiivin 96/9 1 artiklan 2 kohtaan sisältyvällä tietokannan käsitteellä tarkoitetaan kokoelmaa, joka sisältää sellaisia teoksia, tietoja tai muita aineistoja, jotka ovat erotettavissa toisistaan niin, ettei erottaminen vaikuta niiden sisällön arvoon, ja johon kuuluu sellainen menetelmä tai järjestelmä, joka mahdollistaa jokaisen kokoelmaan sisältyvän aineiston löytämisen, olipa tämä menetelmä tai järjestelmä luonteeltaan millainen hyvänsä.
12. Euroopan Unionin tuomioistuimen ratkaisussa C-203/02 The British Horseracing Board Ltd ym. vastaan William Hill Organization Ltd tuomioistuin katsoi, että tietokannan sisällön keräämiseen liittyvän investoinnin käsite, joka sisältyy tietokantojen oikeudellisesta suojasta annetun direktiivin 96/9 7 artiklan 1 kohtaan, oli ymmärrettävä niin, että sillä tarkoitetaan voimavaroja, jotka käytetään olemassa olevien aineistojen etsintään ja niiden koaamiseen tietokantaan. Investointikäsite ei kattanut niitä voimavaroja, jotka käytettiin tietokannan sisällön muodostavien aineistojen luomiseen.

13. Tietokannan sisällön varmistamiseen liittyvän investoinnin käsite on ymmärrettävä niin, että sillä tarkoitetaan voimavaroja, jotka tietokantaa muodostettaessa ja sen toiminnan aikana käytetään etsittyjen aineistojen paikkansapitävyyden tarkastamiseen sen varmistamiseksi, että tietokantaan sisällytettävä tai sisältyvä informaatio on luotettavaa. Tietokannan sisällön esittämiseen liittyvän investoinnin käsite kattaa puolestaan ne voimavarat, joilla tietokannasta pyritään tekemään tietojenkäsittelyyn soveltuva, eli ne voimavarat, jotka käytetään tietokantaan sisältyvien aineistojen järjestelmälliseen tai menetelmälliseen järjestämiseen ja siihen, että mahdollistetaan yksilöllinen pääsy aineistoihin (ks. C-46/02 Fixtures Marketing Ltd vastaan Oy Veikkaus Ab tuomion 37–38 kohdat).
14. Euroopan Unionin tuomioistuimen mukaan tietokantojen oikeudellisesta suojasta annetun direktiivin 96/9 7 artiklaan sisältyviä kopioinnin ja uudelleenkäytön käsitteitä oli tulkittava siten, että niillä tarkoitetaan tietokannan koko sisällön tai sen osan kaikkia luvatonta käyttöönottoa ja levittämistä yleisölle. Nämä käsitteet eivät edellyttäneet suoraa pääsyä tietokantaan. Se, että tietokannan muodostanut henkilö oli mahdollistanut yleisölle pääsyn tietokannan sisältöön tai antanut tähän pääsyyn suostumuksensa, ei vaikuttanut tämän henkilön oikeuteen kieltää tietokannan koko sisällön tai sen olennaisen osan kopiointi tai uudelleenkäyttö. (ks. C-203/02 The British Horseracing Board Ltd ym. vastaan William Hill Organization Ltd tuomion 67 kohta ja tuomiolauselman 2 kohta)
15. Edellä mainitun lähioikeudellisen tietokantasuojan lisäksi tietokanta voi kokonaisuutena nauttia tekijänoikeudellista suojaa teoksena, mikäli tietokantaan valittujen tietojen valinta tai järjestäminen on tapahtunut niin itsenäisesti ja omaperäisesti, että valinta- tai järjestämiskriteerit ja/tai menetelmät ovat omiaan ylittämään teoskynnyksen. Euroopan unionin tuomioistuimen 1.3.2012 annetussa tuomiossa asiassa C-604/10 (Football Dataco ym. vastaan Yahoo! UK ltd) oli kyse jalkapallosarjojen ottelujärjestyksiin liittyneiden tietokantojen tekijänoikeudellisesta suojasta.
16. Ratkaisussaan tuomioistuin totesi, että tekijänoikeus suojaa tietokantaa, jos siihen sisältyvien tietojen valinta tai järjestäminen ilmaisee omaperäisellä tavalla tietokannan tekijän luomisen vapautta, mikä kansallisen tuomioistuimen on tarkastettava. Tietojen luomisen edellyttämällä henkisellä ponnistuksella ja taidolla ei ollut merkitystä selvitetessä sitä, voiko mainittu tietokanta saada tekijänoikeussuojaa. Lisäksi tietokannan valmistamisen

edellyttämä merkittävä työ ja taito eivät sellaisinaan oikeutta-
neet tietokannan suojaamiseen teoksena, jos ne eivät ilmaisseet
mitään omaperäisyyttä tietokannan sisältämien tietojen valin-
nassa tai järjestämisessä.

17. Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt tietokantojen lähioikeudellista suojaa muun muassa lausunnoissaan TN 1999:7 koskien lääketieteellistä tietokokoelmaa, TN 1999:13 koskien musiikkitietokantaa, TN 2000:9 koskien lippukokoelmaa, TN 2001:7 koskien ottelulistoja, TN 2008:16 koskien luupankkia ja TN 2015:4 koskien rakennuspiirustustietokantaa.
18. Suomessa kokoomateosten suoja on määritelty tekijänoikeuslain 5 §:ssä. Tekijänoikeuslain 5 §:n mukaan sillä, joka yhdistämällä teoksia tai teoksen osia on aikaansaanut kirjallisen tai taiteellisen kokoomateoksen, on siihen tekijänoikeus, mutta hänen oikeutensa siihen ei rajoita oikeutta ensiksi mainittuihin teoksiin. Kokoomateoksessa tekijän omaperäisyys ilmenee aineiston valikointimisessa ja järjestämisessä.
19. Suojattavia teoksia voivat olla esimerkiksi antologiat, hakemistoteokset sekä tieteelliset ja käytännölliset käsikirjat, joissa on useiden kirjoittajien avustuksia, niin myös sanomalehdet ja aikakauskirjat. (KM 1953:5, s. 50) Jotta kokoomateos saisi 5 §:n mukaista tekijänoikeussuojaa siihen otetun aineiston kokoamisen on oltava tehty luovalla ja omaperäisellä tavalla. Luovuus voi ilmetä aineiston valinnassa tai järjestelyssä. Mekaaninen lakien ja määräysten kattava ajanmukainen kokoaminen ei esimerkiksi edellytä luovuutta. Kuvatun kaltainen kokoelma ei saa suojaa kokoomateoksena, vaikka sen kokoaminen olisi kuinka työlästä tahansa. (Harenko–Niiranen–Tarkela: Tekijänoikeus, 2016 s. 83)
20. Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt muun muassa kokoomateoksen ja tietokannan lähioikeudellista suojaa lausunnoissaan TN 2002:2 koskien sukututkimuskirjaa ja TN 2017:13 koskien satokausikalenteria. Sukututkimuskirjan todettiin koostuvan useista, itsenäisistä, erillisistä jaksoista joita oli tarkasteltava erikseen. Erilliset tekstijaksot saivat eri tekijöiden laatimina erillistä teos-
suoja, ja kirjaan sisältyvän noin 20.000 ihmisen henkilötietoja sisältävä luettelo tuli arvioida tekijänoikeudellisesti erikseen luettelo- ja tietokantaoikeuden osalta. Satokausikalenteri kokonaisuutena sai kokoomateosten suojaa ja kalenterin erilliset osat luettelo- tai mahdollista tietokantasuojaa, mikäli kummankin suojamuodon edellytykset täyttyivät.

Johtopäätökset ja analyysi tietokantasuojasta ja tekijänoikeudellisesta suojasta

21. Kyseessä on suunnitteilla oleva, hallinto-oikeuksien ja korkeimman hallinto-oikeuden julkaisemattomista vero-oikeudellisista ratkaisuista koostuva tietokanta. Aineisto tulee sisältämään laajan otannan hallinto-oikeuksien ratkaisuista. Tietokanta on suunniteltu käytettäväksi maksullisena hakupalvelun kautta.
22. Vastauksena **ensimmäiseen kysymykseen tekijänoikeuslain 49 § mukaisesta suojasta tietokantojen osalta** tekijänoikeusneuvosto toteaa, että tietokantasuojan tarkoituksena on suojata huomattavaa panostusta, joka tietokannan aineiston keräämiseen, varmistamiseen tai esittämiseen on käytetty. Huomattavalla panostuksella ei tarkoiteta tietokannan yksittäisten aineistojen luomiseen liittyviä kustannuksia. Tarkoituksena on siten suojata tietokannan valmistamiseen käytettyjä voimavaroja, esimerkiksi työpanosta. Omaperäisyysvaatimusta tälle suojalle ei sen sijaan ole asetettu. Suoja ei kohdistu tietokannan sisältämiin yksittäisiin tietoihin.
23. Lähtökohtana on, että nauttiakseen tietokantasuojaa tulee kyseessä olevan tietokannan olla järjestelmällisellä tai menetelmällisellä tavalla järjestetty ja sellainen, että siihen on elektronisesti tai muulla tavoin on mahdollistettu yksilöllinen pääsy. Yksilöllisellä pääsyyllä tarkoitetaan sitä, että yksittäiseen aineistoon päästään ilman, että samalla tarvitsee käydä läpi muuta tietokannassa olevaa aineistoa. Tietokannan ei tarvitse olla sähköisessä muodossa vaan esimerkiksi paperille painettu tietokanta nauttii tietokantasuojaa muitten mainittujen edellytysten täytyessä. Mikäli kyseinen tietokanta on näin järjestetty ja siihen on mainitulla tavoin yksilöllinen pääsy, on se suojattavissa oleva tietokanta, jos lisäksi alla mainittu huomattavan panostuksen edellytys täyttyy.
24. Hakija on kertonut, että hallinto-oikeuksien ratkaisujen kerääminen, varmistaminen ja esittäminen edellyttää huomattavaa henkistä ja taloudellista investointia. Suuren tietomäärän metatietojen luominen edellyttää ammattitaitoa ja suurta määrää käsityötä. Ratkaisevaa tietokantaoikeuden syntymisen kannalta on, kuinka paljon panostusta on edellyttänyt tietojen kerääminen, varmistaminen ja esittäminen kyseisen tietokannan osalta. Panostus voi ilmetä paitsi rahallisena investointina esimerkiksi myös käytettynä työpanoksena. Tämän tiedon esittäminen on näyttökysymys, joten tekijänoikeusneuvosto ei toimivaltansa ra-

joissa ota kantaa mahdollisen tietokantaoikeuden olemassaoloon kyseisen tietokannan osalta.

25. Oikeustapaustietokanta voi mahdollisesti saada suojaa myös tekijänoikeuslain 49 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisena luettelona, jos kokonaisuudessa on objektiivisesti arvosteltuna yhdisteltynä suuri määrä tietoa.
26. Vastauksena **toiseen kysymykseen teossuojan osalta** tekijänoikeusneuvosto toteaa, että on lähtökohtaisesti mahdollista, että edellä mainittu oikeustapaustietokanta voi saada kokonaisuutena teossuojaa hakijan kysymyksen mukaisesti myös tekijänoikeuslain 5 §:n mukaisena kokoomateoksena, mikäli se on mainituin tavoin aineistovalinnaltaan tai aineiston järjestelyltään riittävän itsenäinen ja omaperäinen.
27. Tietokantadirektiivin 3 artiklan 1 kohdassa on nimenomaisesti mainittu: ”tietokannat, jotka aineiston valinnan tai järjestämisen perusteella muodostavat tekijän omaperäisen henkisen luomuksen, saavat sellaisenaan tekijänoikeussuojaa.”
28. Suoja ei ulotu tietokannan sisältämiin yksittäisiin aineistoihin tai tietoihin elleivät ne erikseen nauti teossuojaa tai muuta lähioikeudellista suojaa, eikä suoja rajoita näiden tietokantaan sisältyvien teosten tai lähioikeuksien haltijan tai haltijain mahdollista oikeutta. Tekijänoikeuslain 9 § 1 momentin 4 kohdan mukaan tekijänoikeutta ei ole viranomaisen tai muun julkisen toimielimen päätöksiin ja lausumiin. 2 momentin mukaan mitä 1 momentissa säädetään, ei koske itsenäisiä teoksia, jotka sisältyvät momentissa tarkoitettuihin asiakirjoihin.
29. Tekijänoikeusneuvoston arvion mukaan riippuu lopullisen, toteutetun tietokannan aineistovalinnasta ja/tai aineiston järjestelystä, onko tietokanta tekijänoikeudellisesti arvioituna riittävän itsenäinen ja omaperäinen saadakseen kokoomateoksen teossuojaa. Tietokannan ollessa vielä suunnitteluvaiheessa ei arviota tästä voida antaa.

Sihteeri

Perttu Virtanen

Lausunto on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa. Asian ratkaisemiseen ovat osallistuneet Marcus Norrgård (puheenjohtaja), Ulla-Maija Mylly, Lottaliina Pokkinen, Anne Salomaa, Marja Heikkilä-Kauppinen, Antti Kotilainen, Timo Enroth, Maria Rehbinder, Tuula Hämäläinen ja Riikka Tähtivuori.